

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

Per XXXVI. Casus Exhibens Materiam de Conscientiâ, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure & Justitiâ

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus V. De essentia & proprietatibus Legum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39804

justissimè hæc patiat, & omninò fiat incurabilis, nisi experti & probi viri (sicut ex charitate propria omninò obligatur) iudicio cœcè se submittat.

DE REGULA EXTERNA

Actuum humanorum, sive de
Legibus.

CASUS V.

De essentia & proprietatibus Legum.

EBaldus Theologus interrogatur 1. *Quid sit Lex?* 2. *Humana, divina, & an Leges Veteris Testamenti adhuc obligent.* 3. *Lex affirmativa, negativa, pœnalis.* 4. *Favorabilis, odiosa.* 5. *An materia levis cadat sub precepto gravi vel contra.* 6. *An actus interni.* 7. *An Lex naturalis, & positiva debeat promulgari.* 8. *Qualiter Lex Imperatoria, vel Pontificia.* 9. *Episcopalis, vel inferiorum Principum.* 10. *An Lex debeat acceptari.* 11. *An contra eam possit appellari.* 12. *Quid consuetudo: an possit habere vim legis.* 13. *Vel legem abrogare, & qua ad hoc requirantur, & quid si Lex improbet consuetudinem.* 14. *Quid si Papa vel Princeps sit invalidè electus, vel de hoc sit dubium.* 15. *Quid circa declarationes Cardin.* 16. *Quid in dubio, an Lex sit promulgata vel recepta, an obliget sub mortali vel veniali &c. An sit iusta &c.* 17. 18. *Quid in dubio an Legi sit satisfactum.* 19. *Quo tempore Leges implenda. Pro resolut.*

QUÆR. I. *Quid & quotuplex sit Lex?*

R. 1. *Lex in genere est recta agendorum omniumve ratio. Dividitur primò in naturalem,*

& positivam : *Lex naturalis* est dictamen , quo homo ex lumine naturali à Deo sibi indito statuit, quid rectè agendum omittendùmve sit, ut cum dicit: omne bonum est amandum, malum fugiendum. *Lex positiva* est recta agendorum ratio, ab eo, qui curam communitatis habet, populo denuntiata, cum voluntate obligandi. *S. Th 1. 2. q. 90. a. 4. Dicitur 1. recta ratio*, quia Lex debet esse de re honestâ, justâ & possibili. Res nimirum difficilis, ut status religiosus, consilia Evangelica, non cadunt sub præcepto humano, nisi antecedenter, & liberè se quis ad ea obligarit: nec impossibile quid cadit sub lege divinâ, ideòque impium & hæreticum est dicere cum Luthero & Calvino, præcepta Dei in statu naturæ lapsæ homini esse observatu impossibilia; à quibus non multum dissentit prop. 1. Jansenii damnata ab Innoc. XI. Alex. VII. & Clem. XI. quæ sic habet: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires sunt impossibilia, deest quoque illis gratia quâ possible fiunt.* Ratio est: quia si Deus homini præciperet impossibilia, transgressio non homini, sed Deo imputanda foret; quis non horreat hujusmodi blasphemiam? *Dicitur 2. agendorum & omittendorum ratio*, ut definitio simul comprehendat præcepta posita & negativa. *Dicitur 3.* Ab eo qui curam communitatis habet, hoc est à Superiore, qualis in totam Ecclesiam est Papa, in totum Imperium Cæsar. *Dicitur 4.* Cum voluntate obligandi, intellige vel in conscientia, vel saltem ad pœnam, in hoc enim Lex positiva distinguitur à consilio & puro monito.

2. 1. *Dividitur Lex* in divinam & humanam; hæc à Deo, altera ab homine lata est. Divina alia est Novi, alia Veteris Testamenti: Leges Veteris Testamenti

stamenti, iterum sunt triplicis differentia; alia vocantur Ceremoniales, quae certas in Dei cultu ceremonias, & ritus praescribunt; alia Judiciales, quae circa causas in iudicio versantur; alia Morales, quae docent, quid sit Juri naturali, & bonis moribus con-vel difforme, ut praeccepta decalogi; haec ultima scilicet morales adhuc obligant non tam auctoritate Veteris Legis, quam quod ab ipsa natura sint instituta, & passim a Christo Domino renovata: Judiciales & Ceremoniales cessant teste Apostolo ad Gal. 3. & 4. & si quae adhuc videantur perdurare, veluti Lex decimarum, & Sabbathi in Dominicam translata, eae non obligant vi Legis antiquae, sed in vim novae Constitutionis a Christo vel Ecclesia factae. Imo caeremoniae significantes Christum adhuc venturum, ut Circumcisio, esus Agni Paschalis, & similes, pro nunc prohibitae sunt & superstitiosae.

3. *Dividitur Lex in Affirmativam, quae bonum praecipit, & Negativam, quae malum prohibet; & quia nunquam est faciendum malum v. g. mendacium, hinc negativa dicitur obligare semper pro semper. Ad bonum autem, quia tantum obligat pro certo tempore v. g. ad audiendum sacrum diebus Dominicis, hinc affirmativa non obligat semper pro semper.*

4. *Dividitur Lex in praecceptivam & poenalem; praecceptiva simpliciter aliquid praecipit, poenalis poenam vel multam injungit: si Legislator ad solam poenam, non autem ad culpam intendat obligare, vocabitur pure poenalis, ut dum solius poenae mentionem facit, v. g. qui isto die ligna collegerit: punietur in duos aureos: si velit obligare ad poenam & culpam mixta vocabitur. Quanam autem leges sint mere poenales, quanam autem mixtae, ex*

verbis Legis & consuetudine, quæ optima Legum
 interpret est, desumi debet. *Suar. de leg. l. 5. c. 4.
 num. 8.*

4. 5. *Dividitur* Lex in favorabilem & odiosam, *favorabilis* dicitur, quâ legislator primariò intendit beneficium & favorem eorum, quibus datur, quamvis secundariò redundet in odium vel pœnam: *odiosa* verò primariò intendit quid odiosum vel pœnale, etsi secundariò redundet in favorem, quæ distinctio notanda est, quia *odia restringi, favores convenit ampliari. reg. jur. 15. in 6.*

6. *Denique* si Lex dirigatur ad communitatem propriè lex dicitur; si ad unum vel alterum privatum, præceptum potiùs vocandum est.

5. QUÆR. II. Quid circa materiam legis humanæ? R. Tenenda esse sequentia. 1. materia legis debet esse honesta & possibilis; quæ enim mala aut impossibilia sunt sub præceptum non cadunt.

2. Leges tam civiles quam Ecclesiasticas in conscientiam obligare posse indubitatum est. Nam de legislatore civili dicitur ad Rom. 13. v. 5. *Necessitati subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam;* de legislatore Ecclesiastico habetur Luc. 10. v. 16. *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit.* Item Matth. 18. v. 17. *Qui Ecclesiam non audierit, erit tibi sicut Ethnicus & publicanus.*

3. Lex humana per se loquendo non obligat ad rem valde difficilem, seu moraliter impossibilem, v. g. conjunctam cum periculo vitæ, aut membri mutilandi, cum amissione famæ, aut magnæ partis honorum temporalium &c. Ratio est, quòd legislator humanus non sit Dominus vitæ, famæ aut facultatum subditorum, ideòque de iis disponere non potest, nisi id exigat gravis vel extrema reip.

necess

necessitas; è contra Deus cum sit omnium Dominus, ad suarum legum observantiam cum quovis periculo nos adstringere potest. Et quamvis ita non semper nos adstringat, id tamen non est ex defectu potestatis in legislatore, sicut in humanis, sed ex merâ ipsius bonitate; Dixi *per se loquendo* nam in casu, quo id exigit bonum commune, aut quando legis violatio cederet in contemptum Dei, Religionis, fidei, &c. tunc indubiè leges humanæ etiam cum periculo vitæ, famæ, aut bonorum temporalium obligare possunt, ratio est, quòd bonum commune, fidei aut religionis prævalere debeat bono privato; hinc præcipere potest Episcopus Confessariis, & Magistratus medicis, ut maneat in civitate tempore pestis, hi ut animabus, illi ut corporibus consulant. Item tenetur miles jubente duce cum periculo vitæ hostes aggredi, muros civitatis conscendere, in statione manere propter bonum exercitûs & patriæ.

4. Ut Lex aliqua obliget sub mortali, debet esse de materiâ, quæ secundùm se vel circumstantias considerata sit aliquid notabile, aut notabiliter conducens ad finem præcepti; hinc esus pomi in paradiso, quamvis in se fuerit quid leve, quia tamen notabiliter conducebat ad finem à Deo intentum, scilicet ad præstandum Deo tanquam supremo Domino primum obedientiæ homagium, erat peccatum mortale: Si res præcepta spectato etiam fine & circumstantiis maneat absolutè levis, non potest substare obligationi gravi, ut habet *communis*; quia Lex essentialiter est rationalis & conveniens, videtur autem esse irrationabile & bono communi inconveniens obligare graviter ad materiam simpliciter levem; è contra quamvis materia sit gravis, potest tamen præcipi sub solo veniali, cum enim

fit in potestate legislatoris, illam omninò non præcipere, vel tantum præcipere sub pœna (loquor de re non præceptâ vel prohibitâ lege naturali) cur non sub veniali? voluntas enim legislatoris est anima legis.

6. 5. Actus merè interni per se non cadunt sub præcepto humano aut Ecclesiæ, est *communior cum D. Th. 1. 2. q. 91. a. 4. & q. 100. a. 9.* Ratio est, quòd jurisdictio humana non extendat se, nisi ad actus sensibiles & humano modo cognoscibiles, ideòque *C. sicut de simon.* dicitur Ecclesiam non judicare de occultis, hoc est merè internis. *Dixi per se:* Nam concomitanter seu quatenus actus interni requiruntur ad honestatem, vel valorem actus externi, utique lege humanâ præcipi possunt, ut docet *communissima*; hoc ipso enim quòd præcipitur confessio, concomitanter præcipitur dolor & propositum, & cum prohibetur homicidium voluntarium, etiam prohibetur interna voluntas occidendi, sine hac enim homicidium non est voluntarium; item cum præcipitur susceptio vel administratio Sacramentorum, vel oratio, per consequens præcipitur intentio, sine hac enim consistere non possunt.

7. QUÆR. III. An & qualiter Lex debeat promulgari?

Re. 1. Lex naturalis saltem quòdam primâ principia non indiget externè promulgari, quia ex interno & naturali rationis lumine satis innotescit.

2. Lex positiva pro tota communitate lata, ut obliget, debet publicè sive scripto, sive per præconem promulgari. *S. Th. q. 90. a. 4.* Cum enim Lex sit communis vivendi regula, debet ita proponi, ut omnibus facillè possit innotescere, non enim requiritur ut singulis intimetur, hoc enim foret moraliter impossibile.

3. Leges

3. Leges Imperatoriæ, ut ubique obligent, in 86
singulis Imperii provinciis publicari debent, &
postquam publicatæ sunt, si certum tempus non ex-
primatur, non obligant, nisi post bimestre, etiamsi
alicui citius de promulgatione constiterit. *Novel.*
66. c. 1. Suar. Pirhing. L. 1. decret. tit. 2. num. 26.
Engel. Rob. Konig. ibid. num. 20. Krimer num. 121.
Schmalzg. num. 27.

4. Quamvis Leges Pontificiæ causas beneficiale
concernentes statim à die publicationis in cura Ro-
manâ factæ, vim suam habeant, ut secundum eas
causæ in curia decidi debeant, leges tamen quæ
conscientiam concernunt, & pro totâ Ecclesiâ, vel
pluribus provinciis latæ sunt, ut leges circa censu-
ras Ecclesiasticas, circa jurisdictionem Confessa-
riorum, & similes, valde probabiliter non obligant
nisi in singulis diœcesibus promulgatæ, idque tan-
tum post bimestre à facta publicatione, nisi aliter
in ipsis decernatur, qualiter decernitur in *Triden-*
tino, ut irritatio matrimonii clandestini primum
post triginta dies à die promulgationis factæ in Pa-
rochia vim habeat, *Sot. Angel. Medin. Nav. Mol.*
to. 2. disp. 395. § 995. Engel. L. 1. decret. tit. 2.
à num. 6. Konig loc. cit. Gibalin. to. 2. L. 7. c. 2.
q. 1. num. 7. Marsh. Sannig de leg. to. 3. dist. 3. q. 6.
aliique apud *Reiffenst. tr. 2. dist. 1. n. 26.* contra
Laym. Pirhing. loc. cit. & alios sustinentes leges
Pontificias hoc ipso obligare, quod cognoscantur
Romæ esse promulgatæ. Ratio est 1. quia stan-
dum est Jure Civili, ubi Jus Canonicum aliud non
statuit, ergo cum Jure Civili ad legis obligatio-
nem requiratur publicatio in singulis provinciis, &
dilatio duorum mensium, ac Jus Can. de lege Ec-
clesiasticâ aliud non statuat, idem ad hanc requi-
retur, 2. Pius IV, in Bulla super observantiâ Tri-
den-

den-

de iure dicit: *Jure communi sancitum est, ut Constitutiones novæ vim non nisi post certum tempus obtineant.* Cum ergo illud tempus non sit determinatum Jure Canonico, ex Jure Civili ad duos menses determinandum erit, & quia duo menses non sufficiunt, ut publicatio Romæ facta omnibus possit innotescere, requiritur publicatio in omnibus diœcesibus, idque de lege irritante aut auferente jurisdictionem v. g. Confessarii in ordine ad Sacramentum pœnitentiæ admittit *Laym. L. 1. tr. 4. c. 2. n. 7.* alioquin contrarius, & c. 3. n. 3. dicit non esse damnandum culpæ aut pœnæ eum, qui legem Pontificiam in sua diœcesi non promulgatam, nec usu receptam non servat.

9. 5. Quodad leges inferiorum Principum, vel Episcoporum, sufficit, eas in principaliori aliquo loco publicè promulgari, & statim à promulgatione etiam ante lapsum duorum mensium, nisi aliter statuatur, obligabunt omnes notitiam habentes, & de his intelligitur *c. 1. de postul. Pral.* ubi dicitur: *Sufficit, ut ad Constitutionis observantiam teneatur, qui noverit eam solenniter editam.* *Engel. Laym. loc. cit.*

- 10 QUÆR. IV. Quid circa acceptationem vel receptionem legum?

Re. Sequentia. 1. Subditi in conscientia tenentur acceptare legem justam sive Civilem, sive Ecclesiasticam. Est nunc certum ex Prop. 28. ab Alex. VII. damnata: *Populus non peccat, etiamsi absque ullâ causâ non recipiat legem à Principe promulgatam.* Ratio est, quòd de lege naturæ subditus Superiori legitimè mandanti teneatur obedire, si enim voluntate, & non necessitate parent, jam cessat vinculum obedientiæ, & hoc ipso desinunt esse subditi. Deinde non acceptare legem justam Superioris

est

est resistere potestati à Deo ordinatæ: *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Ad Rom. 13.

2. Et si peccent qui legem rationabilem sine causa non acceptant, si tamen legislator id sciat, & receptionem non urgeat, censetur legem revocare, vel saltem lex post decennium erit præscripta.

3. Principes mediati vel Episcopi obligantur summi Principis, vel Papæ mandata in suis provinciis promulgare, eorumque acceptationem, & observantiam urgere: id enim exigit bonum commune, & illorum subjectio.

4. Si populus putet, se habere justum gravamen **II** contra legem, poterit appellare, si legislator Superiorem habeat; si verò independens, vel Supremus fuerit, per supplicam rogandus erit pro mitigatione vel revocatione legis; pendente verò appellatione, vel supplicatione, obligatio legis suspendetur saltem ex præsumpto piæ Matris Ecclesiæ, vel Principis consensu, & ita habere praxin docent plures Theologi apud *La Croix L. 1. n. 639.* & *Sanning. q. 7. n. 4.* Quòd si Superior auditâ appellatione, vel supplicatione taceat, hoc ipso censetur legem remittere, nisi aliunde constaret, quòd taciturnitas esset per modum indignationis, & repulsæ; ut si Superior non obstante supplicatione urgeret ejus executionem; tunc enim potius firmatur, quàm revocatur lex, eritque observanda etiam si sit dura, modò non superet infirmitatem humanam. In dubio an lex sit justa, præsumptio est pro lege.

5. Si subditi scienter acceptent legem de se invalidam, eò quòd sit contra eorum jus, cui efficaciter renunciare possunt, lex fiet firma; si verò Legislator excedat limites suæ potestatis v. g. Princeps

ceps

ceps laicus vult inducere diem festum, vel citare Clericum, lex manebit infirma quamvis acceptetur. Ratio est quia Legislator tunc non habet potestatem condendi ejusmodi legem, nec acceptantes potestatem tribuere possunt. *DD. cit.*

12 QUÆR. V. Quid circa consuetudinem?

Re. Sequentia. 1. Consuetudo est jus diuturnis moribus, & tacito populi consensu introductum, unde patet causam consuetudinis esse mores, & actus populi sæpè repetitos.

2. Ut consuetudo habeat vim legis, debent hi actus esse frequentati animo introducendæ consuetudinis, vel obligationis, nam consuetudo orta ex actibus meræ devotionis, liberalitatis, aut gratiæ; nullam inducit obligationem, hinc licet populus sæpè det eleëmofynas, ad pulsam Angelicum preces persolvat, aquam benedictam in introitu Ecclesiæ percipiat: multoties aliquem ad mensam invitet, nulla tamen inde oritur obligatio; quia hi actus non fiunt animo se obligandi. In præsentetur consuetudo animo obligandi introducta si à majore parte populi sollicitè, & cum difficultate observetur, sitque de re valde utili bono communi; si prudentes malè sentiant de transgressoribus; si Superiores sub pœnâ ejus observantiam urgeant; extra has vel similes circumstantias, & in dubio, consuetudo potiùs habenda est pro voluntaria & supererogatoria, quàm pro obligatoria, sicut in dubio, an verba vel voluntas Superioris contineant mandatum, vel purum monitum, præsumitur monitum, nam *in obscuris quod minimum est sequimur, reg. jur. 30. in 6.*

3. Nulla consuetudo præscribere potest contra legem naturalem vel divinam, quia hæ leges non deper-

dependent à voluntate subditorum vel Legislatoris humani, ut clarum est.

4. Certum est, quòd consuetudo abrogare, & 13
 quasi præscribere possit contra legem humanam; ad hoc tamen requiritur 1. ut sit introducta animo legem abrogandi; actus enim non operantur ultra intentionem agentium, *L. 19. ff. de reb. cred. 2.* Requiritur consensus Superioris vel *personalis*, qui datur ab ipso Legislatore sciente consuetudinem, eamque tacitè vel expressè approbante, vel *legalis*, seu *generalis*, qui datur per legem vel jus generaliter approbans consuetudinem rationabilem, etsi Legislator ignoret hic & nunc agi contra legem suam; hunc legalem consensum sufficere cum communiori docet *Suar. L. 7. de leg. c. 13. num. 6. Engel L. 1. tit. 4. n. 19. Rob. Konig. ib. num. 17. Schmalzgrub eod. tit. num. 15. contra Laym. Pirhing &c.* Ratio est quia jura plus non requirunt, quàm ut consuetudo sit rationabilis & præscripta, ut patet ex *c. fin. de consuet. L. 32. L. 35. ff. de leg. præscriptio* autem contra ignorantem procedit: & moraliter est impossibile, ut Papa vel Legislator sciat omnia statuta, & consuetudines locorum, & tamen non omnes improbantur. 3. Ut consuetudo contra legem prævaleat, requiritur tempus legitimum, & quidem contra legem civilem sufficere decennium, admittunt plerique, contra leges verò Ecclesiasticas antiqui requirunt 40. annos, quia hoc tempus requiritur ad præscribendum contra Ecclesiam. Econtra *Palao Less. Lugo de just. dis. 7. num. 94. Haun. Sanning dis. 4. q. 1. n. 5. Reiffenstuel L. 1. tit. 4. à n. 105. Schmalzgr. n. 9.* veriùs dicunt, consuetudinem decennalem etiam sufficere ad abrogandam legem Ecclesiasticam, idque cum malâ fide, & scientiâ legis, *Bonac. Suar.*

Suar.

Suar. c. 18. n. 14. Lug. n. 96. Eng. num. 15. Ratio est, quia hic non est propriè præscriptio, aliam enim nec sufficeret decennium ad abrogandam legem Principis sæcularis, & contra legem Pontificis Rom. requirentur 100. anni, quia tot requiruntur ad præscriptionem contra Ecclesiam Rom. Itaque consuetudo abrogat legem propriè ex consensu Legislatoris, qui legem remittere potest, etiam iis, qui per decennium scienter & malâ fide contra eam operantur, & consuetudo non abrogat legem nisi introducta cum animo legem abrogandi; sed non potest adesse animus legem abrogandi, quin adsit scientia legis seu mala fides, ergo.

5. Si lex expressè improbet omnem consuetudinem etiam consequentem legi contrariam, sicut improbat omnem consuetudinem contra immunitatem Ecclesiasticam, nulla consuetudo contra istam legem prævalere poterit, nisi ex post cessent circumstantiæ, propter quas consuetudo adversa legi reprobatur. *Palao Schmalzg. n. 23.* vel advenit causa à Legislatore non prævisa. *Eng. n. 15.* Ex dictis.

14 *Deduces seqq.* 1. Si Papa aut Princeps dubiè, vel invalidè electus, vel etiam intrusus, ab Ecclesia aut republica nondum sit receptus, vel toleratus, ejus leges non obligant subditos; quia libertas subditorum ante electionem erat in certa possessione, à qua per dubiam vel invalidam electionem non ejiciuntur; si verò pacificè tolerentur, hoc ipso habentur pro legitimis incipiuntque eorum leges obligare *Sanch. Spor. in decal. L. 1. c. 1. n. 95.* Si tamen leges Papæ tantùm sint promulgatæ Romæ, & non in partibus hisce, probabiliter hic non obligor, etiamsi certus sim de promulgatione facta Romæ. Excipe nisi leges Pontificiæ contineant

mate

materiam Fidei, vel Jure naturæ obligantem; tunc enim indubitatum est omnes notitiam habent, & statim obligari ex lege altiori; & quamvis de stylo Curia Romanæ Papales Bullæ Romæ publicatæ dicantur habere vim ubique obligandi; hoc tamen probabiliter solum obtinet circa causas beneficiales, & similes in quibus Summ. Pontifex liberam potestatem habet, non vero circa ea, quæ proximè conscientiam contingunt; hæc enim debere in partibus publicari docent *AA. cit. nu. 8.* & colligitur *arg. c. tum infirmitas 13. de pœn.*

2. Declarationes Cardinalium S. Congregationis, quamvis sint magnæ authoritatis, non tamen habent vim legis, nec obligant in conscientia, nisi à Papa sint examinatæ, & approbatæ, tunc enim immediate censentur exire à Papa, nec requiritur, ut ejusmodi declarationes legaliter promulgentur sed sufficit, quòd ex fama vel aliter de iis certò moraliter constet; cum enim non faciant novam legem, sed tantum explicent antiquam, satis est antiquam semel fuisse promulgatam. *Lezana, Zypaus, Eng. proem. n. 16. Reiffenst. ib. num. 130.* & indubitato habere vim legis, si de mandato Papæ legitimè promulgentur, docet *Schmalzg. dissert. proem. nu. 375.*

3. In dubio an sit lex, non præsumitur, nisi probetur: & legem incertam non obligare probavi *cas. 3. n. 12.* in dubio an sit promulgata, præsumitur non esse, nisi fortè constaret, illam aliquando fuisse usu receptam, tunc enim merito præsumeretur promulgata fuisse, ex communiter enim contingentibus prudens est præsumptio, atqui communiter contingit, ut leges usu non recipiantur, nisi sint promulgatæ, ergo. *Viva opusc. 2. q. 4. a. 1.* Nec obstat, quòd promulgatio sit quid facti, nam facta etiam

E

pru

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. I.

prudenter præsumuntur ex iis, quibuscum communiter conjungi solent. In dubio an lex sit recepta, attendenda est praxis timoratorum: si de hac constare non possit, & lex sit talis, ut ejus valor pendeat ab acceptatione populi, ut multæ leges civiles, præsumitur non recepta, quia dubitatur de ejus essentia: si ejus valor non dependet ab acceptatione populi, præsumitur recepta, quia supponitur legis essentia, & tantum dubitatur de accidente, ergo lex est in possessione contra libertatem: in dubio, an lex vel consuetudo obliget sub mortali, vel veniali, an verba Superioris contineant mandatum, vel purum monitum, si dubium ex modo præcipiendi, ex iudicio, & praxi prudentum, quæ optima legum est interpretis, resolvi non possit, nec legislator interrogari, standum est pro obligatione levi vel puro monito. *Juxta reg. 1. cit. in obscuris, quod minimum est, sequimur.* Si lex est certa, & causa excusans sit dubia, manet legis obligatio: neque enim per excusationem dubiam eximitur quis à lege certa, ut habet *communis*; quia lex manet in possessione: in dubio an lex sit justa, est præsumptio pro lege, & Superiore, tum quia Deus Superioribus specialiter assistit, tum quia bonum commune tunc exigit obedientiam, tum quia Superior est in possessione auctoritatis imperandi. *vid. Vivam opusc. 2. q. 4. a. 3. Renz, art. 7.*

18. 4. Si lex est certa, & negativè dubites, id est, non habeas grave motivum judicandi, quòd satisfeceris legi, omnes dicunt te obligari lege, quia lex est in possessione, & legi certæ non satisfit per solutionem incertam. Si verò dubites positivè, seu habeas motivum probabile, quòd satisfeceris legi, probabiliter non obligaris lege, quia habes motivum grave judicandi, quòd satisfeceris legi, & obligatio legis

legis respectu tuū tunc est incerta, utpote quæ probabiliter est sublata, lex autem incerta non obligat ita *La Croix L. 1. n. 600.* Quid autem sit probabilius, non resolvit, itaque dico, quòd probabilius non sit absolutus à lege, qui tantum probabiliter satisfecit legi, idque vel maximè, si probabilitas sit in utramque partem, v. g. certus sum me admisisse grave furtum, & in utramque partem positivè dubito, an sim, vel non sim confessus, probabilius adhuc confiteri teneor: idem est, si certò contraxi debitum, & probabiliter tantum iudicem me satisfecisse. *Sanch. Rebell. Vasq. Bardi de consc. disc. 6. c. 9. §. 16. Lugo de just. d. 18. num. 12. Dicast. de rest. d. 5. num. 202. contra Tanner. Schildere de consc. t. 2. num. 92.* Probat. 1. Certum est existere generalem legem solvendi debitum, confitendi peccata mortalia: utprimùm ergo contraxi debitum, vel admisi mortale, certus sum, quòd lex me obliget, quia tunc nullum adhuc existit dubium aut probabilitas de satisfactione, & probabilitas ex post superveniens de solutione vel satisfactione præstitâ, non potest prævalere contra obligationem jam ab ante certò existentem. Prob. 2. In æquali probabilitate prævalet illa pars, pro quâ est possessio, sed lex confitendi, & solvendi est in possessione, non enim ab illâ ejicitur per satisfactionem probabilem, sicut ab agro justè possesso non ejicitur per jus alterius probabile, ergo. *Si dicas,* satisfactio probabilis facit ut lex confitendi & solvendi non sit amplius certa: *Contra est,* saltem lex confitendi furtum certò existit, ideòque pro ipsâ est præsumptio & possessio, usque dum certò probes, ei esse satisfactum; sicut est præsumptio pro agro à me bonâ fide possesso, usque dum certò probes agrum esse tuum. Et sicut certa possessio agri non eliditur per rationem probabi-

babilem, quòd ager sit tuus, sic & certa legis possessio non eliditur per satisfactionem probabilem.

3. In pari causâ melior est conditio possidentis, idque non tantùm in materiâ juris, sed & in materiâ aliarum virtutum, ut cum communiore ostendi, *Cas. 2. n. 5.* & Ratio est, quia ipsa possessio est aliqua præ eminentia, propter quam in pari causa præferri debet possidens, ergo etiam lex possidens saltem in pari probabilitate præferri debet.

4. Si sint duo horologia probabilia, & in uno sonuerit duodecima noctis, & non in altero, manet obligatio orandi, quia lex certa orandi est in possessione, & excusatio ob sonitum duodecimæ est tantùm probabilis, ut in terminis habet ipse *La Croix n. 586.* ergo & in aliis casibus, quando tantùm est probabilitas satisfactum legi, est obligatio satisfaciendi, & lex manet in possessione.

5. Si quis positivè dubitet de valore matrimonii bonâ fide contracti, tenetur lege matrimonii, eò quòd matrimonium sit in possessione, ergo & hic.

6. Confessio & solutio sunt quid facti, sed factum in dubio non præsumitur, ut patet ex *Cas. 2. n. 9.*

7. Qui tantùm probabiliter solvit debitum, condemnaretur in foro externo, ergo etiam in foro interno non est liber; quia forum internum debet concordare foro externo, nisi appareat, quòd externum fundetur in falsâ præsumptione. *Neque obstat*, quòd debitor etiam sit in possessione suæ pecuniæ, nam dubium non versatur immediatè circa ipsam pecuniam, cujus sit, sed circa jus petendi debitum, an sit; nam qui ex pœnitentia, vel voto debet eleemosynam, & negativè dubitat, an dederit, etiam possidet suam pecuniam, & tamen in illo dubio non stat possessio pro ipso, ut fatentur omnes, sed pro obligatione pœnitentiæ, & voti, quæ semel extitit, & non probatur

tur extincta, ut dicam *Cas. 68. à n. 7. Si Dicas 1.* Quod debito justitiæ non satisfiat per solutionem probabilem, ex eo est, quod homines sint inviti, quominus debito certo satisfiat per solutionem incertam, econtrà de benignitate Dei & Ecclesiæ meritò præsumitur, quòd plus non requirant, quàm ut homo prudenter & ex gravi seu probabili motivo judicet se legi satisfecisse. *Contra est.* Hoc universaliter præsumi non potest, estque planè incertum; & plerique DD. negant Deum aut Ecclesiam esse contentam satisfactione probabili, ubi de certitudine legis constat: aliud est, si ipsa existentia legis sit incerta aut solùm probabilis, tunc enim libertas foret in possessione secundum dicta *Cas. 2. n. 8. & seq. Cas. 3. n. 11. & seq.* *Si Dicas 2.* Ergo ferè nunquam licebit sequi sententiam minùs probabilem aut etiam probabiliorem contra legem, quia illam sequendo solùm probabiliter satisfacio legi. *R. N. C.* Nam id semper licebit, quoties existentia legis est incerta, aut solùm probabilis, vel est incertum, legem se ad hunc vel illum casum extendere; Ratio est: quia tunc Lex non est in possessione, utpote quæ nunquam certò extitit, sed libertas; contra quam dubia legis existentia prævalere non potest.

5. Si leges tempus nullum determinent, ut pri- 20
mùm commodè possunt, impleri debent, *reg. 14. ff. de reg. jur.* Si verò certum tempus, horam vel diem determinent, veluti lex recitandi horas Canonicas ab unâ duodecimâ noctis ad alteram; lex jejunandi ab anno ætatis 21. completo; lex non suscipiendi Subdiaconatum ante annum vigesimum secundum inchoatum, communis est sententia, & omnium Fidelium sensus hoc tempus accipiendum esse de momento ad momentum, non quidem mathematicè, quia momenta mathematica à nobis

non sunt cognoscibilia, eò quòd ignoremus, quòd punctum temporis imaginarii præcisè sol attingerit, sed Ecclesiasticè, ita, ut nos regulemus juxta Calendaria approbata, & horologia communiter bene regulata: si alicubi plura sint hujusmodi horologia, possum sequi quodlibet, non tamen cum certâ violatione alicujus legis, ut explicavi *Cas. 3. n. 22.* Ratio est consuetudo Ecclesiæ, quæ est optima legum interpretres, & aliter non possemus scire, quando præcisè inciperet vel desineret obligatio ejusmodi legis.

C A S U S VI.

De subjecto Legum, seu de iis, qui legibus obligantur, item de abrogatione, derogatione & dispensatione Legum.

FRemundus Princeps à suo Confessario quærit
 1. An teneatur propriis legibus. 2. Quid in statu Aristocratico & Democratico. 3. An Clerici obligentur Lege Principis? quid de Lege præjudicante immunitati Ecclesiastica. 4. An legibus obligentur infideles, heretici. 5. Ebrii, pueri. 6. Amentes. 7. An peregrini obligentur legibus locorum, per quæ transeunt. 8. An legibus communibus. 9. An gaudeant privilegiis loci, in quo sunt. 10. 11. An obligentur legibus sua patria? an Religiosi ubique suis Regulis. 12. Quid de exeunte è loco obligationis ad locum, ubi non est obligatio. 13. Quid si suo loco poterat satisfacere legi v. g. audire Missam, an non audit à possit exire. 14. Quid de eunte ex loco, ubi non est obligatio ad locum, ubi est obligatio. 15. An liceat ponere impedimentum legi. 16. Quid si ideo ponatur, ut quis excusetur à lege. 17. Quid de lege naturali & divina.